

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

„Wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus”

(Col. 1 : 24) 2

Het zal je kind maar wezen

Nog even terug naar het begin: Paulus vult in zijn vlees (in zijn lichamelijk bestaan hier op aarde) aan wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus — hij zit in de gevangenis. Dit overkomt hem en dit accepteert hij „om uwentwil”, „ten behoeve van zijn (Christus) lichaam, dat is de gemeente.”

Ik heb in dat verband de uitdrukkingen „plaatsvervangend” en „plaatsbekledend” gebruikt. Niet om te kort te doen aan het unieke werk van onze Heiland, die als „één voor allen gestorven is” (2 Cor. 5 : 15). Wel om er op te wijzen dat „lijden ten behoeve, omwille van” geen vreemd element is in de heilsgeschiedenis. Alleen al om de geboorte van Christus zijn heel wat kinderen in Bethlehem uit naam van Herodes vermoord. Neem het „Rachel”, neem het die vaders en moeders eens kwalijk dat zij ontroostbaar waren: wie zou niet wenen?

Het zal je kind maar wezen... moet ook Maria gedacht hebben, toen Jezus aan het kruis genageld werd. En wat zal Petrus' moeder hebben gedacht? Werd zijn van zware koorts genezen om te horen, eventueel te beleven dat haar zoon in Rome als een boef om het leven zou gebracht worden? Wat te denken van Zebedeüs en zijn vrouw, toen Jacobus in Jeruzalem met het zwaard werd gedood (Hand. 12 : 1 v.v.)?

Ze hebben het geweten

En denk eens aan Zacharias en Elisabeth. Kinderloos tot op de dag dat ze vanwege hun leeftijd alle hoop konden laten varen. Dan toch nog een kind, een zoon zelfs. Van Godswege, in de tempel zelf beloofd. Met de voorzegging o.a.: „hij zal voor zijn aangezicht uitgaan in de geest en kracht van Elia...” (Luc. 1 : 17). Dat wekt toch zeker hooggespannen verwachtingen? Maar wat hebben ze gedacht (als ze nog leefden) toen Johannes, hun enige zoon, de vreugde van hun oude dag door Herodes werd onthoofd — door een boosaardige gril van Herodias, vrolijk overgebracht door Salome?

Wat heeft Johannes er zelf van gedacht — daar in de gevangenis, amper dertig jaar oud — hij was toch de wegbereider van Jezus, Israëls Messias?

Trouwens — denk ook eens aan Paulus! Naar Jezus' zeggen „een uitverkoren werktuig om mijn naam te brengen voor heidenen en koningen en de kinderen Israëls”. Maar wel met de toevoeging: „Ik zal hem tonen hoeveel hij lijden moet terwille van mijn naam” (Hand. 9 : 15, 16 - vergelijk de laatste zaligsprekingen in Matth. 5 : 10-12; Luc. 6 : 22, 23).

Nu, Paulus heeft het geweten (2 Cor. 11 : 23-29).

En wat is zijn reactie? Bijna ongeloofwaardig: thans verblijd ik mij... (Col. 1 : 24).

God wil het

Dramatische heroiek? Blij, blij, blij — koste wat het kost? Omdat je als volgeling van Christus niet mag huilen? Christus hilde zelf...

Er is maar één reden waarom Paulus blij kan zijn en waarover hij durft reppen: zijn verbondenheid met Christus en diens gemeente, wier dienaar hij is geworden” (Col. 1 : 25). Dienaar in die zin, dat hij ook haar uit naam van God heeft mogen bekend maken „hoe rijk de heerlijkheid van dit geheimenis is onder de heidenen: Christus onder u, de hoop der heerlijkheid” (Col. 1 : 27).

Een geheimenis dat eeuwenlang verborgen is gebleven (1 : 26) maar dat nu onthuld is zodat hij nu ook onder het Woord van God tot zijn volle recht kan doen komen (1 : 25).

Het gaat bij alle genoemde en ongenoemde voorbeelden om Gods gang door de wereld, om Zijn weg. Voor velen die er bij betrokken waren of worden een lijdensweg, een via dolorosa.

De gelovige Joden spraken al van de „weeën van de Messias, die aan de nieuwe geboorte van de wereld in de tijd van de voleindiging van het heil vooraf moesten gaan”. Geen geboorte zonder weeën — dat is ook de taal van Jezus zelf als Hij zijn tijdelijk heengaan aankondigt (Joh. 16 : 20 v.v.).

Jezus heeft het geweten

Zelf heeft Jezus de Emmaüsgangers uit de Schriften duidelijk gemaakt, aangetoond „dat de Christus (Messias) moest lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan” (Luc. 24 : 26, vgl. 24 : 46 v.).

Moest! „Dat „moest” is in de Schrift veel ernstiger en inhoudsvoller dan ons gedevalueerde hulpwerkwoorden moeten doen vermoeden”, las ik ergens. Het heeft alles te maken met de weg die Góð heeft gekozen om deze wereld te redden en te vernieuwen. Dat is niet de weg van bruto geweld (Zach. 4 : 6), het „uitbuiten” van zijn Goddelijke macht. Zo heeft Jezus het ook, uit de Schriften, begrepen — denk maar aan de hof van Gethsemane: „of meent Gij, dat Ik mijn Vader niet kan aanroepen en Hij zal mij terstond meer dan twaalf legioenen engelen ter zijde stellen? Hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan, die zeggen dat het aldus moet geschieden?” (Mt. 26 : 53, 54). En dat naar aanleiding van Petrus, die er met een zwaard op los begon te slaan...

Christus heeft de weg van God uit de Schriften leren verstaan en is die gegaan. Welbewust en met alle consequenties daarvan. De God die zijn volk het dubbelgebed der liefde heeft ingeprent, ging zelf daarin voor: alzo lief had God de wereld... (Joh. 3 : 16).

IN DIT NUMMER

- 193 Ds E. R. Postma, „Wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus”
- 194 Ds H. Amelink, Van oude en nieuwe Gereformeerden
- 195 Drs O. Mooiweer, Het leven der gemeenten
- 196 M. de Jonge, Over a.s. dominé's en gemeenten
- 197 Liturgische Werkgroep Eindhoven, Het Liedboek
- 197 P. C. van Wijk, Terloops...

Tranen „terwille van”

Het „terwille van” begint al in de dagen van Abram: terwille van het feit dat de maat van de ongerechtigheid der Amorieten nog niet vol is, zullen Abrams nakomelingen vreemdelingen zijn in een land, dat het hunne niet is, zij zullen er slaven zijn en verdrukt worden, vierhonderd jaar lang (Gen. 15 : 13-16)

Gods weg door de geschiedenis is nog niet ten einde. Tot aan Jezus' terugkeer zal het voor zijn gemeente een lijdensweg zijn. Vanwege haar verbondenheid met Christus. Vanwege haar onderworpenheid met God. Vanwege het feit dat in het koninkrijk Gods andere maatstaven gehanteerd worden dan in de koninkrijken van deze wereld.

Maar dit volgen van Christus (... die neme zijn kruis op, verloochene zichzelf), dit eens-Geestes zijn, dit nauw verbonden zijn van Hoofd en lichaam (Col. 1 : 18) brengt met zich mee een delen in het lijden, het lieflijk aanvullen aan wat ontbreekt aan de verdrukkingen van Christus. Dit is een verbondenheid die de persoonlijke beleving niet uitsluit. Alleen: die persoonlijke beleving gaat veel verder dan men gemeenlijk stelt. Het risico van het individualisme (als ik maar gered ben) wordt overwonnen in het zich gewonnen geven aan Gods weg door de wereld: als die wereld maar gered wordt. Dat kan tranen kosten, maar het is een voorbijgaande droefheid.

H. Amelink / Sittard

Van oude en nieuwe Gereformeerden

Ds H. J. Velema schrijft in Jaarboek 1980 in zijn terugblik over 1979 dat er een zekere matheid is in het kerkelijk leven. Hij acht het zelfs niet onmogelijk dat er een zeker verband is tussen de matheid van de jaren zeventig, waarover algemeen geklaagd wordt (werd?) en de matheid in de kerken. Ik zelf zou me stelliger durven uitdrukken dan ds Velema doet als het gaat over onze kerken. Er is een teruggang ook bij ons in de betrokkenheid van de leden bij de kerk en wat er in en rond de kerk gebeurt, die nauw verband houdt met de tijd en de wereld waarin we leven. Ik vermoed overigens dat de zaken bij ons nog wel wat ongunstiger liggen dan in de Chr. Gereformeerde Kerken. Met veel van wat ds Velema zegt ben ik het eens. Ik denk dat wij het ons nog sterker dienen aan te trekken. Overigens kan ook hierover alleen in het algemeen gesproken worden uiteraard.

☆☆☆

Als we het proberen Bijbels te formuleren dan dient er meen ik gezegd te worden dat het nauwe verband tussen de sociale samenstelling van de gemeenten en de inhoud van het Evangelie er niet meer is of niet meer zo is, als zou moeten zijn. Dr A. J. Verbrugh heeft in een interview in N.R.C.-Handelsblad van 3 mei j.l. gezegd dat het gemid-

delde G.P.V.-lid een actieveling is,” meest afkomstig uit de wat betere middenklasse, te Groningen, Overijssel en Zuid-Holland. Relatief veel intellectuelen en mensen uit het onderwijs. Neen, niet zozeer van het platteland: de kleine agrariërs vindt u meer bij de S.G.P.” Als ik aanneem dat wat van het gemiddelde G.P.V.-lid geldt, óók geldt van de gemiddelde Vrijgemaakte en als ik aanneem dat wat van de gemiddelde Vrijgemaakte geldt, óók geldt van het gemiddelde lid van onze kerken, dan zal ik er wel niet ver naast zitten. Maar als we aannemen dat dr Verbrugh gelijk heeft — en ik ben het met hem eens; op dit punt — dan is het dus duidelijk dat onze kerken niet meer het beeld vertonen van dat van de gemeente van Corinthe, zoals Paulus daarover spreekt in 1 Corinthiërs 1 : 18-2 : 5. God is die God die uitkiest dat wat voor de wereld zwak, dwaas en onaanzienlijk is. Dat is in overeenstemming met Zijn handelen in Jezus Christus. Dat Evangelie is voor wijzen en verstandigen verborgen en het is aan kinderen geopenbaard. En daarom bestaat de gemeente uit de lagere bevolkingsgroepen. De mensen van de hoge geboorte, van de macht en van het intellect zijn in de minderheid in de gemeente. Wat Paulus

pastorale notities

AMBTSDRAGER OF AMBTENAAR

In de vroege Christelijke gemeente waren de ambten niet scherp gescheiden. Stefanus, de diaken, werd gestenigd om z'n prediking. Paulus, de uitzendkracht van de gemeente te Antiochië, ondernam zijn derde grote reis voornamelijk als diaken voor de armen van Jeruzalem (Gal. 2 : 10). Als het werk maar gedaan werd, dan deed het er minder toe door wie en in welke hoedanigheid. Men hoort er wel eens van, dat mensen die op kantoor werken of ambtenaar zijn, sterk op hun strepen staan of op hun ponteneur. Laat iemand van een andere afdeling niet iets doen wat onder jou ressorteert! Je neemt dat niet. Overigens moeten lezers of lezeressen die ambtenaar zijn, niet kriebelig worden van het opschrift boven deze notitie. De goeden niet te na gesproken gaat het mij er maar om, dat het in de gemeente van de Here Jezus anders moet liggen dan in de maatschappij. Want een ambt is geen positie, maar een taak. Al tekenen de verschillende opdrachten, zoals predi-

king, huisbezoek en hulpbetoon zich min of meer duidelijk af, ze vloeien ook herhaaldelijk in elkaar over. Het gebeurt, dat je een contact gelegd hebt buiten of binnen de gemeente en een ander neemt het opeens over. Moet je dan verantwoordigd zijn, omdat iemand zich met jouw werk bemoeit? Als onze gezindheid goed is, kwetst het ons niet in een gewaande ambts-hoogheid. We denken bescheiden: Die ander kan wellicht meer bereiken dan ik. Paulus heeft dat met een treffende ootmoed beschreven in 1 Kor. 3. Paulus is niets en Apollos ook niet: God is alles. Wie plant en wie begiet staan gelijk. Met z'n allen ijveren we ernaar om allen tot Christus te bewegen en tot elkaar. Wat is dus Apollos helemaal? Of Paulus? We zijn dienaars, schrijft Paulus. Diakens. Dus geen hoge autoriteiten. Geen geestelijke of kerkelijke leiders. In de kerk kun je nooit carrière maken. Om in het beeld van de voetwassing verder te gaan (Joh. 13): je hebt het in de gemeente al heel goed gedaan, wanneer je het tot schoenpoetser gebracht hebt. Vroeger zag ik twee zulke mannetjes bij de ingang van het spoorstation. Ze poetsten de schoenen van anderen; ze lagen erbij op hun knieën. Ik ben die twee mannen niet vergeten; ze hadden een hoog ambt. Niet in het oog van de wereld, nee, dat niet.

A. H. Algra, Sliedrecht

zegt in 1 Corinthiërs, geldt niet alleen van Corinthe, maar geldt van elke gemeente, ja moet van elke gemeente gelden en als het dan zo ver komt dat we moeten zeggen dat de verhoudingen in onze kerken anders zijn, dat die 'n stempel ontvangen van de mensen van het intellect van de macht en van het geld dan is het tijd de stormbal te hijsen en de noodklok te luiden.

Gelukkig heeft de Here niets tegen rijke mensen, tegen aanzienlijken en tegen de mensen van het intellect. Maar dan moeten deze rijken wel arm zijn om door God rijk te zijn in Jezus Christus. Dan moeten de aanzienlijken toch ellendig zijn. Dan moeten de intellectuelen toch mensen zijn die zich geen raad weten als ze denken aan hun zonden en aan hun staat en stand voor God. Dan moeten deze rijken en aanzienlijken toch weten dat ze met de minsten van de minsten verheerlijkt moeten worden. Het is duidelijk dat er veel gevaren verbonden zijn aan het rijk zijn. De vele waarschuwingen in de H. Schrift zijn veelzeggend. Als er niet zulk een dodelijke kant aan de rijkdom zat, dan zouden er niet zo veel vermaningen gegeven zijn. Als de rijken dan ook nog invloedrijk worden — en dat is helaas een veel

voorkomende verbinding — dan wordt het nog gevaarlijker. Want de mogelijkheid van de machtsuitoefening leidt makkelijk tot bederf. Gereformeerden van nu zijn van eenvoudige mensen tot invloedrijken geworden. Ze vreesden de Here, ze gebruikten hun verstand, ze waren diep overtuigd van de noodzaak de geschonken talenten ook te moeten gebruiken. Abraham Kuyper kon door de Romeinen terecht de klokkenist van de kleine luiden genoemd worden. En helaas zien we dan in de geschiedenis van gereformeerde gezindte hetzelfde als wat zo vaak te zien is in de geschiedenis van Israël: als Jeschurun vet wordt slaat het achteruit. Men vergeet de HERE. Dik en vet gemest verwerpt men makkelijk die God, die ons gemaakt heeft. De neergang van het Gereformeerde leven is duidelijk aanwijsbaar. Ik kan me nog herinneren dat ds H. Colijn bij de herdenking van de Afscheiding in 1934 met trots een aantal excellenties begroette op de jubileumvergadering. De Cock zou er niet van gedroomd hebben, zo zei hij en hij had gelijk. Maar hoe zeer was toen de eenvoud al zoek. En een verburgerlijkte machtshongerige gemeenschap ging snel de ondergang tegemoet, al psalmen zingend over de Heer die zou op-

OPBOUW IN DE VAKANTIETIJD

In verband met de aanstaande vakanties zal Opbouw niet verschijnen op: 11 en 18 juli en 1 augustus.

Berichten voor de rubriek „Kerknieuws” dienen vanaf eind juni tot en met begin augustus gestuurd te worden naar de redaktiesekretaris.

staan tot de strijd. Het aantal gewezen gereformeerden die het geloof der vaders opzij hebben gezet is groot. Merkwaardig genoeg hebben ze vaak wel de macht nog.

☆☆☆

De ontwikkeling in de Gereformeerde Kerken na 1934, Vrijgemaakt en niet-Vrijgemaakt, is een iets andere geweest dan in de Chr. Gereformeerde Kerken. De reactie van de Chr. Gereformeerden op de idealistische theologie van dr Abr. Kuiper was die van de verontruste zondaar op hen die te makkelijk praten over de genade en het deel hebben aan de genade. De reactie van de Vrijgemaakten op de theologie van ds Kuiper was de reactie van de intellectueel die vond dat men hem geen onzin moest voorschotelen. Ik weet natuurlijk dat ik overdrijf en de zaken zwart-wit stel, maar dat is nodig voor de duidelijkheid. Ik weet dat de invloed van de doperse gedachtegang in beide groeperingen ook groot was en is. Weinig vrijmoedigheid in het geloof en veel vrijmoedigheid over eigen gelijk (wij zijn de ware kerk!) hebben een gelijke wortel.

Nu vrees ik dat de Chr. Gereformeerde Kerken het gevaar lopen een gelijke ontwikkeling door te zullen maken als de Gereformeerde Kerken doorgemaakt hebben. Wij zijn allemaal rijk geworden sedert 1945. Misschien dat er nu wat kentering in zal komen, maar dat is iets wat ik niet overzien kan. Dr Verbrugh zegt dat de kleine agrariërs bij de S.G.P. zitten. Als hij daarin gelijk heeft dan betekent dat: meer bij de Chr. Gereformeerden dan bij ons. Bij ons zijn de arbeiders al lang weg. Soms weggegaan. Soms opgehouden arbeider te zijn, maar geworden tot een beter gesitueerde middenstander. De kunstenaars — wel steeds een kleine groep — zijn ook weg. Maar een gemeente waarin arbeiders en kunstenaars zich niet (meer) thuis voelen is geen goede gemeente, zelfs al heeft die gemeente een goede belijdenis en leeft het verlangen bij de belijdenis te blijven. Want de inhoud van het Evangelie heeft te maken met de sociale samenstelling van de gemeente. We hoeven echt niet mee te doen aan de mo-

dernistische kretten over „het evangelie voor de armen” om toch vast te houden aan wat Paulus ons leert.

☆☆☆

De nieuwe Gereformeerden zijn niet zo gesteld op de kerkdienst als de oude waren. Het twee maal per zondag naar de kerk gaan wordt door velen bij ons (en door een kleinere groep bij de Chr. Gereformeerden) toch wel als iets overbodigs gezien. De twee kerkdiensten van anderhalf uur worden door velen teruggebracht tot één dienst die vooral niet langer dan een uur moet duren. En de gewoonte van veel Evangelicals in het buitenland om maar één keer kerk te houden sluit daarbij verwonderlijk goed aan. Ds Velema wijst terecht op de verandering van leefpatroon en op de weekendrecreatie, die ingrijpt op de zondagsviering. De nieuwe gereformeerden wensen elkaar niet meer een goede zondag, maar wensen elkaar een prettig weekend. En zo wel voor Chr. Gereformeerden als voor Nederlands Gereformeerden geldt wel dat als ze naar het Zuiden verhuizen velen toch liever onder de moderne prediking van de Gereformeerde Kerken zitten dan zich te voegen bij een klein groepje, dat verdwijnt in het grote godsdienstige en ongodsdienstige geheel.

Wat moeten we doen?

De kerkelijke, politieke en maatschappelijke onvrede en verveeldheid van onze dagen is duidelijk vrucht van gebrek aan de prediking van de rechtvaardiging van de zondaar zonder de werken. Ook nú staan we voor de situatie dat de vergeving der zonden gepredikt moet worden aan mensen die daarom niet vragen. Maar die moed zullen we toch moeten hebben, zoals de apostelen die hadden. Want niets anders kan ons redden. Niets anders kan de wereld redden. Maar kerkmensen en niet-kerkmensen moeten wel merken en horen dat we zelf daarbij met alle vezels van ons bestaan betrokken zijn. Alle hoorders moeten merken dat het wezen van onze bekering en het wezen van de bekering waartoe wij roepen, gelijk is en dat voor ieder mens geldt dat hij een arme zondaar voor God moet willen zijn, die alleen maar gered kan worden door Jezus alleen. Die niet alleen één keer gered moet worden, maar die ook elke dag opnieuw gered moet worden. Die elke dag weer van genade moet leren leven. Zo en zo alleen kan matheid verdwijnen. Zo en zo alleen zal de rijkdom ons geen strik zijn waarin we vallen. Zo en zo alleen blijft de intellectueel een eenvoudige van hart, die toch heel gewoon op gelijk niveau kan praten met arbeiders, soldaten en agrariërs op het niveau van de arme zondaar. Zo alleen kan ook de eenheid van alle christenen opbloeien.

28 mei 1980

O. Mooiweer / Enschede

Het leven der gemeente

We kunnen in dit opzicht zeker drieërlei onderscheiden. We kunnen proberen na te gaan hoe het leven van de christelijke gemeente de eeuwen door geweest is en zich ontwikkeld heeft. Voorts kunnen we zoeken naar een dwarsdoorsnee van het leven van de christelijke kerk in deze moderne eeuw om het laatst maar niet het minst uit de Heilige Schrift af te lezen welke de vereisten zijn, die de Geest heeft geformuleerd voor het zijn en welzijn van de samenleving der christenen binnen het instituut, dat kerk heet. Het is natuurlijk ondoenlijk om aan alle drie aspecten volle aandacht te schenken. Vandaar, dat we ons moeten beperken en dus een bepaalde keus doen. Het draait bij ons in de allesbeheersende plaats om de *bijbelse notie van gemeenschap* en wat naar de norm van de Bijbel absoluut noodzakelijk is voor een effectieve funktionering van de kerk als gemeenschap der heiligen.

1. Wie gemeente zegt, zegt gemeenschap. Die gemeenschap is gesticht door Christus. Hij is het Hoofd van het lichaam, zijn gemeente.

Iemand heeft onderzocht hoeveel beelden in de Bijbel voor de kerk worden gebruikt en kwam tot het belangwekkend aantal van 91. Maar het beeld van het lichaam is het meest centrale en treffende om de verhouding van Christus en Zijn gemeente aan te geven. Iemand, die wedergeboren wordt, dat is dus: die zich tot God bekeert, wordt ingelijfd, ingelichaamd, in dat lichaam van Christus ingezet. Die eenheid tussen Christus en zijn gemeente is zelfs zó sterk, dat Paulus in I Kor. 12 : 12 Jezus en ons als Christus betitelt: „Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft en al de leden van het lichaam, hoevele ook, één lichaam vormen, zo ook CHRISTUS.” Zo regeert Jezus Christus over zijn gemeente. Maar we moeten dan wel het karakter van die heerschappij van onze Heiland en Koning goed onderscheiden. Zijn heerschappij is geen heerschappij van een diktator of van een despoot. Zijn absolute heerschappij is een *GENADE heerschappij*! Er bestaat een organisch verband tussen hoofd en lichaam. In het hoofd heb je de gedachten en volgens de gedachten de wilsbesluiten. Het lichaam reageert op het hoofd. Maar dat is dus niet een zaak van dwang. Iedere dwang in de kerk is zonder meer duivels. Het gaat in de kerk om de zachte *drang* van Christus' liefde. Die liefde dringt voorts door alles heen en moet het hart bereiken. Petrus werd eens door zijn Heiland aangekeken. En die blik ging hem door merg en been. Maar het was voluit een reddende blik! Dwang geldt bij Christus alleen voor zijn vijanden, niet voor hen, die Hij tot zijn vrienden gemaakt heeft. Hoofd en lichaam. Een prachtig beeld. Er is één bloedstroom in hoofd en lichaam. Daarin heerst één geest. Daarin klopt één leven. Die eenheid is zo hecht en innig, dat Paulus zelfs kon zeggen: Ik ben met Christus gekruisigd, ik ben met Hem opgestaan. Ik ben met Christus eigenlijk al in de hemel. (Zie o.a. Efeziërs 2 : 6). Het woordje: met (mede) heeft hier wel een geladen betekenis.

Alles wat in het hoofd gedacht wordt, uit zich via 't lichaam en krijgt via 't lichaam gestalte. Rembrandt had als kunstschilder van tevoren zo'n schilderstuk al in zijn hoofd. Bach had van te voren b.v. „Die hohe Messe” al in zijn hoofd. En het kreeg allemaal vervolgens via de handelingen van hun lichaam gestalte en vorm. Door middel van het lichaam kun je het ook *ZIEN*! Daarin wordt getast de vrucht van het zoeken van de dingen, die boven zijn, dat zijn de dingen, die van Christus zijn. (Col. 3 : 1 e.v.). „Doet dan aan, als door God uitverkoren heiligen en geliefden, innerlijke ontferming, goedheid, nederigheid, zachtmoedigheid en geduld. Verdraagt elkander en vergeeft elkander, indien de één tegen de ander een grief heeft; gelijk ook de Here u vergeven heeft, doet gij ook evenzo. En doet bij dit alles de liefde aan, als de band der volmaaktheid”. (Col. 3 : 12-14). Wie zonder meer poneert: Het volmaakte bereiken we hier op aarde toch nooit, lanceert in het licht van het geciteerde gedeelte uit Col. 3 een puur liefdeloze opmerking! We moeten opstaan tot een nieuw leven en de nieuwe mens aandoen zoals we onze kleren aantrekken. Christus wijst het aan en reikt het aan. De gemeente moet en mag het orgaan zijn waardoor Christus wat Hij beoogt ook metterdaad in deze wereld realiseert. De gemeente wordt zo de proefpolder van het eeuwig Koninkrijk, van de eeuwige heerlijkheid, de proeftuin van het eeuwige paradijs. De gemeente van Christus moet in de eerste plaats laten zien, *dàt ze er is door wàt ze is!* Ze moet profetisch-exemplarisch in deze wereld verkeren. Maar gij geheel

anders —: gij hebt Christus leren kennen". Die tekst: (Efeziërs 4 : 20) is het adagium van de kerk. Ze markeert de tegenstelling van kerk en wereld. Waar is die gemeente, die innerlijk los is van deze wereld en vol van de Here Christus? Niemöller heeft voorspeld, dat tegen het einde van deze eeuw er slechts nog scherven van de kerk resten. Dit betekent niet, dat de kerk in een ghettomentaliteit zich mag terugtrekken en de wereld mag laten voor wat ze is. De beschutting van het kloosterleven is taboe. De christen verkeert midden onder de vijanden. Daar heeft hij zijn taak en zijn werk. „De heerschappij zal zijn in het midden van uw vijanden. En wie dat lijden niet dragen wil, wil niet onder de macht van Christus staan, maar onder vrienden verkeren, op rozen en leliën zitten, hij wil niet onder slechte, maar onder vrome lieden zijn. O! gij lasteraars van God en verraders van Christus! Als Christus gedaan zou hebben zoals gij, wie zou er dan ooit zalig zijn geworden?" (Luther).

2. De gemeente is gemeenschap van het Woord.

In de wereld geplaatst zoeken de individuele gelovigen vanuit hun gezamenlijke en persoonlijke verbondenheid met de Here Christus gemeenschap met elkaar. Zij strijden samen in het leger van Gods heil tegen de zonde en de boze machten der wereld en de boze lusten van het menselijk vlees. Maar de verkondiging van het evangelie brengt hen bij elkaar en houdt hen bij elkaar. Het Woord is konstituërend voor het ontstaan van de gemeente der gelovigen. Door de preek van Petrus op de Pinksterdag te Jeruzalem worden velen diep in hun hart getroffen. Zij komen op de oproep van Petrus tot aanvaarding van zijn woord, laten zich dopen en worden zo aan de gemeente toegevoegd. Het Woord schept de gemeenschap! (T. Brienens). *Die gemeenschap bestaat ook voort door het Woord!* De eerste gemeenteleden bleven volharden in het onderwijs der apostelen. K. H. Miskotte parafraseert dit aldus: „Zij volhardden in de leer der apostelen... dat wil niet zeggen: zij hielden vast aan de waarheid daarvan, maar: zij bleven bezig zich door de levende stem der apostelen te laten onderrichten." En C. H. Lindijer konkludeert: „Miskotte's opmerking helpt om „de volharding in de leer der apostelen" niet als iets stars te zien." Maar wij zijn van mening, dat Miskotte een valse tegenstelling geschapen heeft. Want wat heeft dit dan voor betekenis voor ons, nu de levende stem der apostelen niet meer klinkt? Als Paulus aan de Filippenzen beveelt *het woord van het leven* vast te houden dan is dat toch *het woord der waarheid* in betrokkenheid op Christus. Die gezegd heeft: „Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven". De gemeenschap van het Woord wordt bezegeld rondom het doopvont en aan de avondmaals-tafel. Het Woord verwijst ons naar elkaar. De Here heeft ons aan elkaar gegeven. Daarvoor gaf Hij zijn levensbloed. Daarom dienen we uitermate zuinig op elkaar te wezen. Maar zo wordt elke vorm van verstarring en verwarring tegengegaan. De dienst van het sakrament aksentueert, dat het verkeer met de Heer en met elkaar ten diepste een feestelijke aangelegenheid is.

3. De gemeente is een gemeenschap van geheel eigen aard.

Ze is niet een sociologische grootheid zonder meer. Het verbindingsprincipe is niet gelegen in afkomst, milieu, beroep, stand, opleiding, een gelijke interessesfeer. De vertikale band aan de ene Here Jezus Christus heeft tal van horizontale uitlopers. Christus bindt ons ook aan de medemensen. Als we die binding niet willen, sorteert ons geloven geen effect. Geestelijke affiniteit of sympathie spelen hier geen rol, althans geen beslissende rol! Er heerst geen klubgeest of groepspressie. Ieder individu kan aan zijn trekken komen wat karakter, aanleg, afkomst etc. betreft. Maar men zal dit alles in dienst willen stellen van het grote doel van de gemeenschapsoefening, nl. de verheerlijking van God. Het is een ernstig minpunt als er in de gemeente bij ettelijke broeders en zusters een vorm van grote eenzaamheid heerst. Natuurlijk moet men ook zichzelf in een dergelijke situatie afvragen wat de achtergrond kan zijn van het feit, dat bijna niemand zich om je schijnt te bekommeren. Heb ik misschien door mijn kriticisme velen van mij vervreemd? Heb ik door een supreme gestalte van eigenwijsheid misschien mij afgeschermd tegenover de massa? Heb ik door een slordige kerkgang en een geïsoleerd leven de indruk gewekt, dat de kerk mij niets meer zei? Maar afgezien daarvan blijft gelden, dat eenzaamheid niet wordt doorbroken wanneer de mens, die geen partner heeft, passief aan de kant gaat staan en een afwachtende houding aanneemt en met felle kritiek komt wanneer de ander niet naar hem omkijkt. Als de ene eenzame in de gemeente de andere eenzame nu eens gaat opzoeken, wordt eventueel de eenzaamheid van beiden opgeheven. Dit ontslaat overigens de anderen niet van hun plicht om zich af te vragen wanneer en hoe men iets voor de eenzame kan betekenen. Maar het zal dienen te komen tot de daad! Iemand heeft eens opgemerkt, dat daden zonder evangeliewoorden je reinste humanisme is. Maar hij voegde daar direkt aan toe, dat vrome woorden zonder daden eigenlijk inhoudt, dat je Jezus opnieuw kruisigt. En de slotkonklusie luidde: „Een kerk zonder daden is een synagoge van satan." In zijn „Brieven uit de hel" laat Lewis

een duivel met het oog op een jonge christen zeggen: „Laat hij maar zwelgen in zijn vroomheid, als hij maar niet actief wordt!" We behoeven geen lijstje van mogelijkheden te leveren waaruit men kan kiezen om hard te maken, dat men inderdaad om de ander geeft. De liefde is zelf vindingrijk genoeg. Die liefde zal weten te troosten en weten te vermanen. Zo zal er ook plaats zijn voor *onderlinge tucht*. Dit gebeurt niet uit bedilzucht, maar om te stimuleren tot goede werken waardoor onze Vader, die in de hemelen is, verheerlijkt wordt! (Zie Hebrëen 10 : 24, 25; en Mattheüs 5 : 16).

(wordt vervolgd)

M. de Jonge / Den Haag

Over a.s. dominé's en gemeenten

Het zal in deze bijdrage niet gaan over studie-begeleiding, over Apeldoorn of het seminarie. Daar is al veel over gezegd en geschreven en er zal nog wel het nodige op volgen.

Ik zou hier aandacht willen vragen voor enkele andere facetten, zaken die óók onze aandacht behoeven en die tot nu toe m.i. te weinig of in het geheel niet kregen. Daarbij maak ik gebruik van gegevens uit het informatieboekje-1979, zonder met mutaties, die daarin aangebracht behoren te worden, rekening te houden.

Eerst iets over de **omvang** van de gemeenten. Die is als volgt weer te geven:

< 100 leden	13
100—200 leden	30
200—300 leden	19
300—400 leden	12
400—500 leden	8
> 500 leden	12

— 94

De **spreiding** van de gemeenteleden over de woongebieden is vrij groot. Dat zie je bij diverse gegevens staan: „Onder deze kerk ressorteren...". Je kunt die spreiding echter niet in een tabel weergeven, maar ieder heeft er wel weet van, hoever velen „van de kerk" (het centrum) wonen. Afstanden van 10 km en meer zijn geen uitzondering, eerder regel.

Vervolgens de **leeftijd** van de dienstdoende predikanten (zendingen inbegrepen), die als volgt is:

beneden 30 jaar	8
30—34 jaar	6
35—39 jaar	8
40—44 jaar	4
45—49 jaar	17
50—54 jaar	10
55—59 jaar	13
60 jaar en ouder	5

— 71

Als we er nu — heel globaal en gemakshalve — van uitgaan, dat gemeenten met meer dan 200 le-

den een predikantsgezin kunnen onderhouden, zouden ruim 40 gemeenten samenwerking met andere gemeenten zoeken om een eigen predikant te beroepen. Maar dan gaat de oppervlakte waarover de gemeenteleden zijn verspreid, voor de predikant een nóg grotere rol spelen. Afstanden worden toch al groter, nu de woonfunctie van de grotere steden terugloopt. Voor het bijwonen van de samenkomsten op de zondag kan de auto een oplossing zijn, maar in de week is dat veel moeilijker. Het catechetisch werk, de jeugdverenigingen, bijbelkringen en gemeentevergaderingen komen in de knel. Het elkaar steunen, op elkaar toezien, medeleven, het wordt moeilijker. En dan spreek ik nog niet over de ouderen, voor wie dit alles zwaarder drukken zal.

De vraag dringt zich op, of ook de meeste kleine gemeenten niet gediend zouden zijn met een eigen voorganger, zij het met een part-time taak.

Letten we verder op de maatschappelijke ontwikkelingen, dan moeten we rekening houden met een verdere ontkerkelijking in Nederland, met het leven in een wereld, die zich hoe langer hoe meer losmaakt van de HERE, waarin onze kinderen en kleinkinderen als eenlingen zullen staan. Dat vraagt ook om méér contacten met elkaar, om méér samenleven als gemeente, óók om voorgangers, die aan het gemeentelijk leven enige leiding geven. De andere ambtsdragers zullen niet steeds zoveel tijd voor de gemeente beschikbaar kunnen stellen als wel nodig is, zeker niet met de grotere afstanden.

De jongelui, die zich bekwamen voor de taak van predikant, zullen dus in de toekomst een werkterrein krijgen met een grote oppervlakte en hier en daar enkele gezinnen. In een post-christelijke wereld. Een kleine gemeente dienen zal voor hen een redelijke taak kunnen zijn (al dan niet part-time), maar een combinatie van gemeenten, gegeven de grotere uitgestrektheid van het terrein, een te zware.

Verder zullen ± 45 predikanten, die thans in onze gemeenten werken, de eerstvolgende 20 jaar de 65-jarige leeftijd bereiken. Dat betekent dat er jaarlijks minstens 2 à 3 nieuw bij zullen moeten komen en dat in het jaar 2000 meer dan de helft van de thans aanwezige afgelost zal zijn. Als je nu de lijst van theologische studenten beziekt, is je eerste reactie dat dat aflossen in de komende jaren geen problemen behoeft te geven, wat aantal betreft. Maar als je let op het onderschrift, dat niet alle genoemden zich voorbereiden op het werk in de pastorie, ben je geneigd te concluderen dat er te weinig kandidaten beschikbaar zullen komen. Maar moeten we enkel letten op theologische studenten? Zou de HERE ons ook langs andere wegen willen voorzien van broedersvoorganger?

Dit alles brengt mij er toe enkele vragen neer te schrijven:

- zullen we er naar moeten streven, dat méér kleinere gemeenten dan tot nu toe een eigen predikant zullen ontvangen, zij het met een part-time taak?
- houden we voldoende rekening met een intensiever taakuitvoering door de a.s. predikanten, gegeven de geestelijke, maatschappelijke en sociale ontwikkelingen?
- zullen we in de toekomst beschikken over voldoende broeders, die zich wensen te bekwaamen voor die taak (al dan niet part-time)?
- kunnen we ook andere wegen dan de thans gebruikelijke inslaan ten behoeve van a.s. dominié's en gemeenten?

Veel vragen, geen antwoorden. Kerkeraden, die zich voor deze vragen geplaatst weten, zouden over deze problemen dienen na te denken en daarop te reageren.

LITURGISCHE WERKGROEP EINDHOVEN

Het Liedboek

Lied 39 Volgens de dichter wordt in dit Lied Joël 2:28-32 („de oudste preektekst van de christelijke gemeente”) als Pinksterlied vertaald (strofe 4 t/m 9), terwijl voorts als inleiding de verzen 21-24 zijn bewerkt („het Israëlitische Pinksterfeest”) in strofe 1 t/m 3. Toch krijgen ook de tussenliggende verzen nog wel de aandacht (vgl. strofe 2: „want de Heer doet u waarlijk goed” met vs. 26). Dat de weergave van vs. 23 „want Hij geeft u den leraar ter gerechtigheid” is uitgevallen is in overeenstemming met Dr J. Ridderbos in Korte Verkl. Joël. Terecht wordt dit lied gekarakteriseerd als „een Pinksterlied als lied van hoop... die de gehele schepping omvat”.

De melodie is de „bijna nooit gezongen en toch zo heldere en krachtige melodie van Psalm 101” (Comp. p. 216/217).

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 40 Dit Lied is, zoals aangeduid, geen berijming van het aangegeven Schriftgedeelte (Jona 2:2-9), maar een bewerking van Jona's dankgebed. Dit blijkt ook duidelijk uit de inhoud. Zo is b.v. de zo belangrijke mededeling uit vs. 2: „en Hij antwoordde mij” weggelaten. De eigen interpretatie van de dichter: „Mijn lied immers is als het ware nog uit het ingewand van de vis gedicht”, is hieraan debet. De dichter zegt voorts „een diep door het existentialisme geraakt mens” te zijn. De uitdrukking „ik mag Uw mens weer wezen” (strofe 1 en 9) is daardoor dan ook wel sterk gekleurd, zoals trouwens de hele weergave van de betreffende pericoop. Als kerklied lijkt het ons dan ook niet best geslaagd.

De melodie is onbekend, niet moeilijk, echter weinig interessant.

Tekst: 1; melodie: 2.

Lied 41 De dichter zegt dat dromen van vervulling van Zacharia's profetie over Juda/Israël hem tot verscheidene van zijn liederen hebben geïnspireerd. Ook dit lied heeft daardoor stellig te weinig rechtstreeks betrekking op het aangegeven Schriftgedeelte. Het spreekt nauwelijks van de grootheid van het Heil der Heren in Jezus Christus en vertoont sterk oecumenistische trekken. „Is Gods Rijk dan niet zó nabij gekomen, dat we maar één stap zouden hoeven te doen, één hand zouden hoeven uit te steken, om het te grijpen?” (Comp. p. 221).

De melodie is o.i. weinig passend bij de tekst, doet sterk denken aan een „volksdeun” en is geen aanwinst.

Tekst: 1; melodie: 1.

Lied 42 De tekst van dit Lied is goed in overeenstemming met het aangegeven Schriftgedeelte (Zach. 9:9, 10), dat vooral bekend is geworden via het verhaal van Jezus' intocht in Jeruzalem (Matth.

21 en Joh. 12). Dit evangelisch perspectief heeft de berijming dan ook duidelijk gunstig beïnvloed.

De melodie is gemakkelijk zingbaar, hoewel het „feestelijke karakter van de melodie weinig tijd laat voor frasering, zodat de ademhaling tussen de regels snel en beheerst, maar onopvallend moet geschieden” (Comp.).

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 43 Bij het goed overwegen van dit Lied rijzen er wel enkele bezwaren. Zo verzwakt strofe 3 „zon der gerechtigheid” uit Mal. 4 vs. 2 tot „zon der wereld”, terwijl strofe 2 niet bepaald duidelijk aanspreekt. De uitdrukking in strofe 4 „Laat dan de lof van God in 't ronde schallen”, klinkt niet erg fraai.

De melodie is die van Psalm 110.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 44 Dit Lied klinkt ons, als algemeen bekend, vertrouwd in de oren. De vraag zou kunnen worden gesteld waarom strofe 2 in de 2e regel heeft: „moge ons” in plaats van b.v. het meer directe „wil ons”. Dit zou de samentrekking van de 2 woorden in het eerste geval kunnen voorkomen en bovendien meer in overeenstemming zijn met de rest van deze strofe „God, Die ons behoudt... en Die ons bevrijdt”.

De melodie is terecht in zijn oorspronkelijke vorm hersteld. De tot dusver gebruikelijke zangwijze is gemakkelijk af te leren.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 45 Ook bij het overwegen van deze liedtekst rijst de vraag of deze wel goed bruikbaar is als kerklied. Daarvoor zijn er o.i. teveel vraagtekens te plaatsen betreffende zin en strekking van dit Lied, gemaakt naar het apokriefe „Lofgebed van Esther”. Is b.v. strofe 3 niet erg beperkt met het ook op de geschiedenis van Haman? En leidt de sterke beeldwisseling aangaande 's Heren trouw, de ontrouw van Gods volk en het oordeel over Zijn vijanden niet gemakkelijk tot onduidelijkheid?

De melodie is die van Psalm 91.

Tekst: 2; melodie: 3.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

- het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;
- het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
- het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

- het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk piëtistische inslag;
- het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aansprekbare tekst;
- het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Mens of décor?

Openingswoord jeugddag 1980

Nuttig dat Jezus heenging

Hemelvaart is het feest van een mens die opvaart naar de hemel, het is ook het feest van God die terugkeert naar Zijn woning. Het moet op dat moment voor de discipelen niet gemakkelijk zijn geweest. Er gebeurt op de Olijfberg immers iets dat voor mensen haast

niet is te geloven. Tot vrijwel het laatste moment hebben ze gehoopt dat de Here Jezus een koninkrijk op aarde zou oprichten (Hand. 1:6). Ze zijn blijven hopen tegen beter weten in.

Ze willen iets tastbaars voor hun geloof maar ze moeten leren om, net als Thomas, te geloven zonder te zien.

Toch heeft Jezus de mensen steeds op Zijn vertrek gewezen. In Joh. 6:7 lezen we zelfs dat Hij zegt 'Het is goed voor u dat Ik wegga'.

Een korte preek maar óók een preek die het je moeilijk maakt. Want laten we eerlijk zijn: Jezus vandaag in ons midden hebben, menselijk aanwezig, zou een geweldige stimulans zijn voor ons geloven. Er is niet zo veel verschil tussen de discipelen en ons. Nuttig voor de discipelen dat Jezus vertrekt...

Jezus heeft deze boodschap wel aan hen uitgelegd: 'het is goed voor u dat Ik heenga, want als Ik niet heenga, zal de Helper niet tot u komen'. Jezus moet plaatsmaken voor de Trooster, voor de Heilige Geest. Die zal de gelovigen kunnen helpen om tot de volle kennis van de waarheid te komen. Die

hulp zal nodig zijn, want Jezus erkennen als áánwezig terwijl hij áfwezig is, is niet gemakkelijk.

—o—

God stijgt blinkend schoon met gejuich ten troon. Zo zingen we het. Maar op de Olijfberg is de zon opeens weg en verdwijnt de Zoon des mensen, God die mens werd, zonder gejuich achter de wolken. En er blijft een verbijsterd stelletje mensen achter.

In Bethleem wordt God mens, wordt Hij lichamenlijk zoals wij, om zó ten volle mede-mens te kunnen zijn, om zó deel te kunnen hebben aan ónze zonden.

Op de Olijfberg legt Jezus Zijn lichamenlijkheid af om als verheerlijkte mens naar de Vader te gaan, en zó wil Hij ons laten delen in Zijn zondeloosheid.

Als Jezus op dat moment aan Petrus de vraag had gesteld die Hij eerder aan de discipelen stelde (Markus 8 : 29) 'wie zegt gij dat ik ben', dan was Petrus waarschijnlijk het antwoord schuldig gebleven. Jezus erkennen als Zoon van de levende God op het moment dat al je verwachtingen tot puin worden is voor 'n mens vrijwel onmogelijk. Toch is het Petrus wel duidelijk geworden, al vrij gauw zelfs. Tien dagen later kan hij op de Pinksterdag tegen de mensen in Jeruzalem zeggen dat Jezus is opgewekt en door God is verhoogd (Hand. 2 : 31, 32).

Als we op Hemelvaartsdag aan dit gebeuren terugdenken, er van lezen en er van zingen, dan stelt God niet alleen de vraag 'wie denk jij dat Jezus is', maar ook de vraag 'wie, wat, waar ben je zelf?'

Belangrijk immers is wat **jouw** plaats in dit gebeuren is, wie jij bent temidden van dit alles, hoe jij in 1980 denkt over de Hemelvaart van Jezus bijna 2000 jaar geleden.

Jezus en je identiteit

Er wordt vandaag veel gesproken over onze identiteit, over een identiteitscrisis die er zou zijn en over identiteitsproblematiek. Wie ben ik, wat vinden anderen van me, waar sta ik? Dit alles is niet nieuw. Prediker wijst er op dat al wat is, al eerder is geweest.

Als gelovigen behoeven we over onze identiteit niet in het onzekere te verkeren. God maakt ons tot mensen met een gezicht, Hij maakt ons tot mensen met een opdracht, Hij maakt ons herkenbaar.

Vragen naar je identiteit heeft alles te maken met Hemelvaart en omgekeerd heeft Hemelvaart alles te maken met je identiteit. Als Jezus vraagt 'wie ben ik' heeft dat alles te maken met de vraag wie je zelf bent. Tot Jezus zeggen 'Gij zijt de Zoon van de levende God' betekent op hetzelfde moment erkenning van afhankelijkheid, van **slechts** mens-zijn alleen. Je identiteit bewaren is een goed ding. Als je die identiteit maar niet los-

maakt van Jezus die vandaag tot ons zegt 'het is goed voor jullie dat ik heenging'. Wie zich aan die verbinding met Jezus onttrekt, zich aan die verbinding tracht te ontworstelen, is ten diepste bezig haar of zijn identiteit te verliezen. Natuurlijk zijn hiermee allerlei aktuele vragen niet opgelost maar wel is er mee een richting aangegeven om naar antwoorden te zoeken. We kunnen veel leren van de vrouw van Lot. Als Sodom verwoest wordt en God Lot en zijn gezin spaart, wil Lot's vrouw toch nog steeds niet voor honderd procent afhankelijk zijn van de almachtige God. Ze staat stil, kijkt om en wordt tot een zoutklomp (Gen. 19 : 26).

Ze kan zich niet meer bewegen, ze verliest haar identiteit, ze is niet meer herkenbaar, ze wordt mens-af, ze wordt tot een dood ding, ze wordt gelijk aan een etalagepop die wel op een mens **lijkt** maar geen mens is, ze wordt tot een stuk décor midden in de woestijn. Als Jezus later aan deze gebeurtenis herinnert (Luk. 17 : 32) voegt Hij er aan toe: 'Wie zijn leven zal willen behouden, zal het verliezen'. Anders gezegd: wie zijn leven zelf wil maken, zelf wil verwerklijken, die zal het verliezen, die raakt zijn leven kwijt ook al grijpt hij het leven waar hij kan. Zo'n meisje, zo'n jongen wordt in Gods ogen tot een etalagepop, een stuk décor zonder identiteit. Zo wordt een mens mens-af, ook al heeft God of hem nog zo mooi gemaakt.

De hemelvaart en wij

De vraag 'wie ben ik eigenlijk' is voor ons al beantwoord op de Olijfberg in Jeruzalem. Jezus heeft daar onze herkenbaarheid bevestigd. Eerst **Hij** bereid om deel te hebben aan **onze** menselijkheid, dank zij **Zijn** hemelvaart hebben wij deel aan **Zijn** goddelijkheid (2 Petr. 1 : 4). We zijn met Christus gestorven en begraven (Gal. 2 : 19) en we zijn met Hem opgewekt en gezet in de hemel (Ef. 2 : 6). Paulus schrijft in zijn brief aan de gemeente van Colosse: 'Als je dan met Christus tot leven bent gewekt, zoek dan wat boven is, daar waar Jezus zetelt aan de rechterhand van God' (Col. 3 : 1). Zoek wat boven is!

Dat heeft álles te maken met ons zijn hier beneden, hier op aarde. Het heeft alles te maken met de vraag die we vandaag aan elkaar stellen 'Waarom ga je naar de kerk?'. Zoek wat boven is! Als Jezus het heeft over het 'hemelse' drukt Hij ons met de neus op het 'aardse'. Ook al zetelen we vandaag al in de hemel (Ef. 2 : 6), we **zijn** hier op aarde en moeten hier en nú de vraag beantwoorden 'wat vind je van Jezus, wat vind je van jezelf?'. Het antwoord van jou op deze vragen is beslissend. Van dát antwoord hangt het af of je

hier op aarde mèn's blijft. Bij alle vragen rondom onze identiteit en wat we met onszelf áán moeten is een machtig gegeven dat **Jezus** ons leven verwerklijkt, omdat Hij ons leven wil zijn (Col. 3 : 4). Van je antwoord op dit gegeven hangt af of je je leven behoudt of verliest, of je in beweging blijft in Gods gemeente óf wordt tot een zoutklomp in de woestijn.

de redaktie ontving

De biddende kerk. Een bundel studies over het gebed aangeboden bij gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de Theologische Hogeschool te Kampen, onder redactie van Dr C. Trimp. Deze bundel bevat opstellen van de diverse docenten van de Hogeschool. 238 blz., f 27,50 (f 22,50 voor leden van de Vereniging van Vrienden van de Vuurbaak); De Vuurbaak, Groningen.

Ds P. Lok, De kleine profeten, schetsenbundel, uitgave in samenwerking met de Bond van Verenigingen van Gereformeerde vrouwen (derde druk) — 125 blz., f 10,75; De Vuurbaak, Groningen.

Ds M. R. v. d. Berg, De brief aan de Galaten (Zicht op de bijbel, deel 19), Christelijke vrijheid als leven door de Geest — 176 pagina's, f 17,50; Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Ds W. G. Visser, U bent van Mij — twaalf preken van de Utrechtse emeritus-predikant aangeboden ter gelegenheid van diens afscheid. 104 blz., f 10,—; Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Agenda van The Reformed Ecumenical Synod (G.O.S.) Nimes, France, 1980.

R. S. Elgersma, God en het lot — Ds Elgersma behandelt aan de hand van het boekje Ruth de vragen rondom de voorzienigheid. 56 blz., f 8,90; Kok, Kampen.

Socialisme en religie, aangeboden aan prof. dr A. van Biemen ter gelegenheid van zijn afscheid van de Arbeiders Gemeenschap der Woodbrookers, met bijdragen van Dick Houwaart, Ad van Biemen, Johan Wijne, Günter Ewald, Lideke in 't Veld en Markus Mattmüller; 128 blz., f 15,90; Kok, Kampen.

M. Koffeman-Zijl, Bij U schuil ik — 36 gedichten, f 9,90; Kok, Kampen.

Ds W. T. Tukker, De weg van het Woord, in het spoor van de vaders; verzamelde opstellen; samenstellers: ir. J. v. d. Graaf en ir. L. v. d. Waal. 323 blz., f 37,50; Kok, Kampen.

Ds M. J. C. Visser, Van Mattheüs tot Openbaring. Waar de laatste geheimen opengaan — „In ongeveer 850 stukjes behandelt de auteur de inhoud

van het Nieuwe Testament..."; 362 pagina's, f 32,50; Kok, Kampen.

Prof. dr J. P. Versteeg, Oog voor elkaar, het gebruik van het woord 'elkaar' in het nieuwe testament, met betrekking tot de onderlinge verhoudingen binnen de gemeente; Apeldoornse studies no. 15; bijna 110 pag. f 18,90; Kok, Kampen.

Bijbelse encyclopedie (derde druk), onder redactie van prof. dr W. H. Gispen, prof. dr B. J. Oosterhoff, prof. dr H. N. Ridderbos, prof. dr W. C. v. Unnik, ds P. Visser; nu in één band — 754 pagina's, f 58,—; Kok, Kampen.

Hij is opgewekt, samenstelling Hans Bouma, illustraties Otto Dicke; een boek voor Passie en Pasen met bijdragen van o.a. Gerrit Achterberg, Godfried Boomans, Karel Eykman, Lucas Grollenberg, Huub Oosterhuis, Herman Verbeek; meditaties, verhalen, gedichten en liederen — bijna 200 pagina's, f 27,50; Kok, Kampen.

Jaarboekje Ned. Geref. Kerk Kampen 1979-1980.

Kleurig en Fleurig — katalogus van uitgeverij Voorhoeve, Den Haag voor zondagsschool en clubwerk. Voor leiders en leidsters gratis te verkrijgen bij Uitgeverij J. N. Voorhoeve, Postbus 130, 8260 AC Kampen, telef. 05202-13545.

Humanisering van de arbeid, onder redactie van prof. dr C. de Galan, prof. dr M. R. vna Gils en prof. dr P. J. van Strien, met medewerking van een achttal deskundigen — „In dit boek komen de verschillende aspecten van humanisering van de arbeid uitgebreid aan de orde. Tevens worden benaderingen en maatregelen behandeld die gericht zijn op verbeteringen van de kwaliteit van de arbeid. Ook wordt ingegaan op het toegepaste onderzoek... dat op verschillende deelgebieden is uitgevoerd." Dit boek telt 258 blz., kost f 35,— en is uitgegeven door Van Gorcum en Comp., Assen.

Dien de Haan, Voor ogen die het donker zagen — ruim twintig gedichten uitgegeven door J. P. van den Pol, Dordrecht. 50 pagina's, f 8,20.

Prof. dr P. Nijkamp, Herfsttij der vooruitgang — „De bedoeling van deze publikatie is slechts om een aantal handreikingen te doen bij het zoeken naar antwoorden op problemen waarmee onze samenleving kampt... Het is de inhoud van de Heilige Schrift die de schrijver als het reliëf heeft gehanteerd waartegen verschillende... problemen worden behandeld." Het boek telt 266 blz., en is uitgegeven door De Vuurbaak, Groningen; winkelprijs f 23,50, prijs voor 'Vrienden van de Vuurbaak' f 20,—.

Ds M. P. v. Dijk, Onze enige troost en het komende Rijk. Het belijden van de kerk in het licht van het koninkrijk der hemelen — „Met dit boek biedt de auteur een geloofsleer, die zich diepgaand bezighoudt met moderne problemen rond de vraag wat het Koninkrijk Gods betekent voor het politieke en sociale leven... In de beantwoording van deze vragen schept de auteur een nieuw kader voor een oude belijdenis, de Heidelbergse Catechismus." 231 blz., f 24,90 uitgegeven door Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Geijkte woorden, Over de verhouding van Woord en Geest, eindredakteur: Is. J. v. d. Graaf, medewerkers o.a.: Prof. dr C. Graafland, drs K. Exalto. „Nadat eerst een doorkijkje is gegeven in de kerkgeschiedenis, teneinde te belichten hoe in belangrijke stromingen door de eeuwen heen over de verhouding van Woord en Geest is gedacht, komen zaken aan de orde als Heilige Geest en ambt, de Heilige Geest en de godsleer, de Heilige Geest in de geschiedenis, de Heilige Geest in de verkondiging van Woord en Geest in het geloof, de gaven en de vruchten van de Geest.” 195 blz., f 26,—; uitgever Kok, Kampen.

Ds L. Kievit, Vertrouwen en verwachten, 52 meditaties volgens het kerkelijk jaar. De meditaties verschenen eerder in *Waarheidsvriend*, het officiële orgaan van de Gereformeerde Bond. 207 blz., f 25,—; uitgever Kok, Kampen.

Ds C. v. d. Wal, Zal men ook de jonge kinderen dopen? „Het 'ja' van de schrijver op de vraag of men de kinderen dopen zal, houdt verder... een pleidooi in voor een grotere beleving van de doop in het geloof.” Ruim 60 pagina's, f 8,90; Kok, Kampen.

Thuis in de bijbel, Het Nieuwe Testament in 9 delen voor studie en gesprek; onder red. van Ds H. Veldhuizen en drs W. Verboom; deel 2 — De evangeliën II, deel 3 — Het evangelie van Johannes; resp. 95 en 71 blz., f 13,90 en f 10,—; uitgegeven door Kok, Kampen.

Ds J. Overduin, Is geloven moeilijker dan vroeger? — „Over acht problemen, waarmede vele mensen het moeilijk hebben, wordt in dit boek het een en ander geschreven”. 139 blz., f 18,90; Kok, Kampen.

Boekenmix — nr. 1 van een nieuwe boekenkrant, uitgegeven door Christelijk Lektuur Kontakt, Postbus 392, 7600 AJ Almelo.

J. Kooiman, Van Juliana tot Juliana, tweede, herziene en uitgebreide druk — ruim 50 pagina's, met tal van illustraties, f 5,—; uitgever: De Vuurbaak, Groningen.

Ds M. J. C. Blok, De brief aan de Hebreeën, Bijbelstudie voor verenigingen, tweede druk — ruim 40 pag., f 5,95; uitgever: De Vuurbaak, Groningen.

Vrede, terwijl er geen vrede is, Christelijk Lektuur Kontakt-Voorjaarsboek 80 — „Dit boekje bevat een bundeling gedichten en meditatieve stukjes, gegroepeerd rond een gedeelte uit het verhaal „Vredeskind”, geschreven door Don Richardson. Adres CLK: Postbus 392, 7600 AJ Almelo.

Jaarboek 1980 van de Chr. Geref. Kerk in Nederland, onder redactie van ds M. Drayer, ds H. v. d. Schaaf en ds J. H. Velema — 240 blz., f 9,90 uitg. D. J. v. Brummen, Dordrecht.

De dag dat Tommy drie werd, Prentenboek van Bedrich Fritta, Tekst Mies Bouhuys — „Tommy's vader was schilder en tekenaar en hij moest met andere schilders voor de Duitsers in de tekenkamer van de bouwafdeling werken. ... De schilders van

Theresienstadt maakten stiekem ook andere tekeningen dan die voor de bouwafdeling... Voor Tommy's verjaardag, toen hij drie zou worden, maakte zijn vader een tekenboek (in 1944). ... Het tekenboek voor Tommy, zijn eigen levensverhaal en de korte levensschets die Leo Haas speciaal samenstelde, vormden de basis voor het aangrijpende verhaal van Mies Bouhuys.” 89 blz., f 19,90; uitgeverij Omniboek, Den Haag.

Voor Thomas op zijn derde verjaardag, Facsimile-editie gebonden in linnen band; 52 tekeningen, f 55,—; uitgeverij Omniboek, Den Haag.

P. van Loo, Gevangene van de SD — ruim 100 blz., f 13,90; uitgeverij De Vuurbaak, Groningen (prijs voor Vrienden van de Vuurbaak: f 11,90).

Prof. dr H. Jonker, Gereformeerde prediking in onze tijd, in de serie „Reformatische stemmen” — 45 blz., f 7,50; uitgegeven door de Willem de Zwijgerstichting, Postbus 642, 7300 AP Apeldoorn.

Ds Joh. Francke, Varia de Ecclesia, Allerlei over de kerk — 50 pagina's, f 9,50; uitg.: J. Boersma, Enschede.

Coosje van Campen, Van feest tot feest — dichtbundel, ruim 50 pag., f 14,50; uitg.: J. Boersma, Enschede.

Uit het kerkblad van Amsterdam citeren we een reisverslag. Een gemeentelid is naar Nepal geweest, waar ze zr. Niek Waaning bezocht heeft. (Over Niek is recentelijk in deze rubriek wat melding gemaakt.

Reisje naar Nepal

Aan het eind van mijn vakantie in Nepal ben ik bij Niek Waaning thuis in Dumkoul, na eerst een paar weken samen met haar vakantie gehouden te hebben. Nepal heeft diepe indruk op me gemaakt. Het is een schitterend land, zelfs als de hoge bergen in nevel gehuld zijn, zoals in deze tijd van het jaar meestal het geval is. Aan kunstschaten is er in en rond de hoofdstad Kathmandu veel te genieten, veel prachtige tempels en paleizen. En dan vooral de bevolking, vriendelijke mensen, die vaak zeer arm zijn. Het is heel gewoon als een heel gezin in één kamer woont met daarbij ook nog de geiten. Ook wonen er soms mensen onder een rieten afdakje langs de kant van de weg. Om van Kathmandu naar Niekies woonplaats te komen, waren we 14 uur onderweg. Een afstand van slechts 170 km. Met de bus, bovenop een paar trucks, veel lopen, met een zeer primitieve pont de rivier over en het laatste stuk boven op de bus tussen de bagage. Zo is reizen in Nepal vaak. Vaak blijf je onderweg steken omdat de bus kapot gaat, volgende dag verder. Niemand lijkt zich er druk over te maken. Voor Niekie

Willem van Hessen, Van verraad en verzet — over een 17-jarige zoon van een verzetsman; 160 pagina's, f 15,75; uitgever: De Vuurbaak, Groningen (prijs voor Vrienden van de Vuurbaak f 13,25).

Dr C. Houtman, Inleiding in de Pentateuch, Een beschrijving van de geschiedenis van het onderzoek naar het ontstaan en de compositie van de eerste vijf boeken van het Oude Testament met een terugblik en een evaluatie — 258 pagina's, f 65,—; uitgever: Kok, Kampen. (In een bijbehorend supplement zijn noten en registers ondergebracht.)

Dr A. Luwel, De Technocratie, Theorie en beweging — „In het licht van de verwarring die over het begrip technocratie bestaat, wil de auteur een geschiedkundig overzicht verstrekken over het ontstaan en de ontwikkeling van de technocratie”; 100 pagina's, f 14,90; Kok, Kampen.

Ds M. P. van Dijk, Edward Schillebeeckx, Hoofdpijnen in de christologie van zijn Jezus-boeken — ruim 50 pagina's, f 7,90; Kok, Kampen.

De mogelijkheid bestaat dat op een of meerdere van de aangekondigde boeken in een recensie teruggekomen wordt.

ideaal dat ze een motorfiets heeft, want anders is er haast niet te werken.

Dumkoul is een dorpje in de Terrai, een laagvlakte in het zuidelijke deel van Nepal, waar het nu al $\pm 40^\circ \text{C}$ is, met over een paar weken een hoge vochtigheidsgraad. Voorzieningen zijn gering, er zijn waterpompen op redelijke afstand, maar geen elektriciteit; koken en bakken gaat op petroleum, moeilijk te krijgen en duur.

Ik heb in deze tijd een beter idee gekregen over het werk dat Niekie doet en ik geloof, dat het werken in Community Health het belangrijkste is wat je daar op medisch gebied kunt doen.

Eén van mijn eerste gedachten a aankomst in Kathmandu was dat het ontzetten hard nodig is voorlichting te geven over hygiëne, want dit is erbarmelijk. Later merk je dat je hetzelfde kunt zeggen m.b.t. voeding. Het is namelijk goed mogelijk om met wat voorhanden is hoogwaardig eiwitrijke maaltijden samen te stellen. Maar de mensen willen er vaak niet de moeite voor nemen, wat ook weer begrijpelijk is als je weet hoe hard ze al moeten werken om aan de kost te komen. Vrouwen werken mee op het land, met huizen- en wegenbouw. De mensen vinden het ook interessanter om injecties en medicijnen te krijgen dan om zelf aan het werk gezet te worden om te proberen de gezondheid te verbeteren. De kindersterfte is erg hoog en maag-darmstoornissen en t.b.c. komen zeer veel voor. De Community Health legt de nadruk op hygiëne en voeding en moeder- en kindzorg en dat is een deel van Niekies werk + de opleiding van Nepalezen om dit over te nemen en zelfstandig te kunnen werken.

Gisteravond zijn we naar de kerk geweest, 1 uur lopen. De dienst was in de open lucht, bij maanlicht en een olielamp, want de vloer van de nieu-

we kerk (die ze net in 7 dagen (!) hadden gebouwd) was nog niet droog. Het is een groeiende, actieve gemeente. Ze kwamen met ± 50 mensen, ook de kleine kinderen komen mee en het was een fijne dienst.

In verschillende plaatsen groeien de gemeenten de laatste tijd duidelijk, hetgeen door de regering met argusogen wordt gadeslagen, maar de samenkomsten worden toegestaan.

Het maakt ook de toekomst voor de buitenlanders erg onzeker. Soms is er een duidelijk anti-westerse stemming merkbaar.

Dit volk heeft onze voorbede zeker nodig en speciaal ook de Christenen, dat ze de vrijheid, die ze nu hebben, kunnen houden en dat er meer mensen voor Christus gewonnen mogen worden.

nieuws uit breder kring

Stichting Evangelische Huisvesting

Enige tijd geleden hebben wij in Opbouw geschreven over onze plannen om een huis te kopen waar jongeren die naar Utrecht komen tijdelijk onderdak en zonodig opvang kunnen vinden. Omdat de plannen inmiddels vastere vormen hebben aangenomen willen we U er opnieuw bij betrekken.

Elk jaar weer worden we gekonfronteerd met een grote stroom jongeren die i.v.m. stage, werk of studie woonruimte in Utrecht zoeken. Zij komen lang niet allemaal goed terecht. Er zijn er die helemaal geen kamer kunnen vinden en elke dag op en neer moeten reizen. Vaak geeft dat een vervreemding met de vriendenkring thuis, maar ook met de studiegenoten in Utrecht. Ze komen in een soort niemandsland terecht. Anderen vinden na lang zoeken wel een kamer, vaak slecht en duur, sommigen komen in ongezonde milieus of kraakpanden terecht. De sfeer van de grote stad en het hele jongerenwereldje is nogal eens aanleiding om — ook kerkelijk — onder te duiken. Het leek ons daarom een goede zaak ons eens bezig te houden met de woonproblemen van jongeren die naar Utrecht komen. Vorige week hebben we het voorlopig koopcontract gesloten voor een pand waar ongeveer 7 mensen gehuisvest kunnen worden, waar een gemeenschappelijke ruimte is, waar ook een echtpaar uit onze gemeente wonen gaat. Zo is het voor de kamerbewoners eenvoudiger om thuis te raken in Utrecht en rustig uit te kijken naar geschikte woonruimte. Na hoogstens 1 jaar moeten de kamers dan weer vrij komen voor nieuwe bewoners.

Een rekensom:

koopsom + overdrachtskosten	f 195.000,-
verbouwing + inrichting	f 25.000,-
totaal	f 220.000,-

Via de bank kunnen wij een hypotheek krijgen van f 140.000,-, zodat we nog f 80.000,- moeten financieren

uit andere bronnen. Hiervan hebben we al f 16.000,— aan toezeggingen. Het is een heel bedrag maar we willen er ons niet door laten afschrikken omdat we menen dat het een goede zaak is waarvoor we werken. Daar het vooral gaat om jongeren van buiten Utrecht, durven we ook bij U aan te kloppen om financiële steun. We zouden het erg fijn vinden als U ons zou willen helpen door b.v. giften (de kleintjes zijn ook welkom), jaarlijkse bijdragen of leningen (renteloos of tegen een lagere rente dan die de bank vraagt). Ook praktische hulp, bijvoorbeeld hulp bij het opknappen of voordelige levering van verbouwingsmaterialen, is erg welkom.

Jongeren die denken in aanmerking te komen voor woonruimte in ons huis kunnen *schriftelijk* informatie aanvragen bij: Kees en Willy van den Brink, Nieuwe Kamp 4, Utrecht. Mensen die willen helpen bij het woonbaar maken van ons huis kunnen contact opnemen met Arie Jan van Winkelhoff, tel. 030-731426 (bij geen gehoor 03405-1107 bellen). Als alles naar wens verloopt kunnen

we in augustus de eerste bewoners al ontvangen. We zien vol verwachting uw reacties tegemoet!

J. F. van der Leun-Goedhart, sekr.
Rhijnauwenselaan 6,
3981 HH Bunnik

Het gironr. van de stichting is 4413074 t.n.v. de penningm. van de Stichting Evangelische Huisvesting te Utrecht. Het banknr. is 38 42 33 260 bij de Rabo bank eveneens t.n.v. de penningmeester van de Stichting Evangelische Huisvesting te Utrecht.

Verlegen vrouw, 47 jaar, Ned. Geref., houdt van de natuur, van wandelen, fietsen en dieren.

Zoekt kennismaking met vriendelijke betrouwbare heer,

ned. geref. of chr. geref., met dezelfde interesses.

Doel: korrespondentie, en later eventueel vriendschap.

Brieven onder nr. 20-6 aan het bur. van dit blad.

*Geef dat het van ons leert te kijken
naar Hem die 't licht der wereld is
en altijd meer op Hem gaat liken:
een lichtglans in de duisternis.*
gezang 333 : 4

Met dankbaarheid aan onze Schepper delen wij u de geboorte mee van ons dochttertje en zusje

Eljo Maria

We noemen haar *Eljo*.

Wim en Hilde in 't Hout
Elise
Lydia

8 juni 1980
Lijsterbeslaan 56
1943 GN Beverwijk

Verschenen: INFORMATIEBOEKJE voor de NEDERLANDSE GEREFORMEERDE KERKEN 1980

onder redactie van ds G. Janssen

Alle kerkelijke adressen bij de hand en up to date voor f 9,90.

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij de uitgever

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106
1011 NA Amsterdam, tel. 020-236612

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan, 71,
2104 VC Heemstede, tel.
023-285825.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Kerknieuws vanuit Melbourne.

Op 27 juni verschijnt een speciaal nummer van Kerknieuws, gewijd aan de Wereld-Zendingsconferentie, die van 12 tot 25 mei in het Australische Melbourne werd gehouden.

Een 'dubbeldik' Kerknieuws van Scheps. Zestien pagina's met eerste indrukken van deelnemers, de toespraak van Emilio Castro. Daarbij interviews met de Zuidafrikaanse Prof. Dr. David Bosch en de directeur van het Zendingscentrum Gereformeerde Kerken, ds. A. Vos. En een uitgebreid overzicht van de reacties van de in Melbourne vertegenwoordigde nederlandse media.

Een kennismakingsabonnement van nog geen tientje voor drie maanden of 13 nummers kan het begin zijn van een (inter)nationale objectieve oriëntatie van het nieuws uit de kerken!

Gireer f 9,— op postrekening 1534121 t.n.v. Kerknieuws Heerlen met vermelding van "kennismakingsabonnement". Na verloop van de proefperiode wordt de toezending alleen voortgezet als u dat wenst.

KERK NIEUWS
WEEKBLAD ONDER REDACTIE VAN Ds N. SCHEPS TE HEERLEN

Samenwerkingsorgaan voor
de gezondheidszorg gaat
meer activiteiten ontploegen

'De gezondheidszorg
biedt geweldige
mogelijkheden voor
vernieuwing'

045-
710401